

Nr 140

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss ändring i gällande bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats, m. m.; given Stockholms slott den 2 mars 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag,

dels inhämta riksdagens yttrande över den ändring i gällande bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats, som fördragande departementschefen föreslagit;

dels ock föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående rätt för Kungl. Maj:t att förordna om ändrad skatt på sprit och vin, m. m.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

Genom propositionen framlägges för riksdagens yttrande fråga om viss ändring av gällande bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor i s. k. tax-free shops på tullflygplats. Avsikten är att i den internordiska trafiken möjliggöra att den skattefria försäljningen av tobaksvaror och rusdrycker överflyttas från flygplanen till tax-free shops. Överflyttningen ingår som ett led i rationaliseringssträvandena inom SAS och syftar till besparingar för detta företag. Samtidigt ökas möjligheterna till kontroll över försäljningen.

I propositionen föreslås vidare att riksdagen skall bemyndiga Kungl. Maj:t att, då riksdagens beslut inte utan olägenhet kan avvaktas, provisoriskt förordna om ändring av de skattesatser som gäller enligt 1957 års förordning om skatt på sprit och vin. Sådant förordnande skall inom viss kortare tid underställas riksdagen för godkännande. Förslag till bestämmelser i ämnet har intagits i en särskild förordning med begränsad giltighetstid.

Förslag

till

förordning angående rätt för Kungl. Maj:t att förordna om ändrad skatt på sprit och vin, m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Finnes riksdagens beslut icke utan olägenhet kunna avvaktas i fråga om ändring av skatt, varom stadgas i 2 § 1 och 2 mom. samt 5 § förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin, äger Kungl. Maj:t förordna, att skatten skall utgå efter annan skattesats än där föreskrives. Meddelas sådant förordnande må Kungl. Maj:t jämväl förordna om motsvarande ändring av tull för spritdrycker och viner, vilka införas i den ordning som avses i 12 § 4 mom. c) rusdrycksförsäljningsförordningen.

2 §.

Innebär förordnande enligt 1 § att skatt skall utgå med högre belopp än som föreskrives i förordningen om skatt på sprit och vin, skall det i 13 § rusdrycksförsäljningsförordningen omnämnda detaljhandelsbolaget, i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer, erlagga skatt för det lager av sprit och vin, som bolaget vid förordnandets ikraftträdande innehar. Skatten för lagret skall utgå med belopp motsvarande skillnaden mellan det nettoinköpspris, som tillämpats omedelbart före förordnandets ikraftträdande, och det nettoinköpspris, som tillämpas omedelbart därefter.

Vad i första stycket sägs skall jämväl gälla med avseende på den, till vilken detaljhandelsbolaget överlåtit rätt till årsutskänkning av rusdrycker. Därvid skall dock, om utskänkning pågår vid förordnandets ikraftträdande, skatt erläggas för det lager som finns då utskänkning avslutas.

I fall som avses i andra stycket åligger det utskänkingsinnehavaren att, i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer, till kontrollstyrelsen avgiva en på tro och heder upprättad deklARATION angående sitt lager. Vad i 7—9 §§, 10 § andra stycket, 12 §, 13 § andra och tredje styckena; 14, 16; 17 samt 19—24 §§ förordningen om skatt på sprit och vin stadgas om utskänkings-skatt och deklARATION rörande sådan skatt skall i tillämpliga delar gälla jämväl lagerskatt och deklARATION rörande sådan skatt.

3 §.

Förordnande enligt 1 § skall senast en månad efter förordnandets meddelande eller, om riksdagssession ej pågår, inom en månad från början av nästföljande session underställas riksdagen för godkännande. Sker det ej eller blir förordnandet ej godkänt, skall förordnandet eller, om det allenast godtagits i viss del, i den del detsamma sålunda icke gillats, av Kungl. Maj:t sättas ur kraft snarast möjligt.

Upphör förordnandet att gälla enligt första stycket och kommer till följd härav skatt att utgå med lägre belopp än enligt förordnandet, äger, där riksdagen ej beslutar annat, detaljhandelsbolaget och utskänkingsinne-

havare, i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer, återfå för mycket erlagd skatt för sitt lager av sprit och vin vid tiden för förordnandets upphörande eller, för den vars utskänkning då pågår, utskänkningens avslutande. Återbetalning skall ske med belopp motsvarande skillnaden mellan det nettoinköpspris, som tillämpats omedelbart före förordnandets upphörande, och det nettoinköpspris, som tillämpas omedelbart därefter.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och äger giltighet till och med den 30 juni 1967.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars
1962.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *viss ändring i gällande bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats, m. m.* och anför därvid följande.

I. Inledning

Scandinavian Airlines System (SAS), som nu äger rätt att i särskilda butiker, s. k. tax-free shops, vid Arlanda, Bromma, Torslanda och Bulltofta flygplatser sälja obeskattade tobaksvaror och rusdrycker till flygpassagerare vilka avreser till utrikes ort i annat land än Danmark, Finland eller Norge, har i skrivelse den 17 augusti 1961 hemställt om medgivande att sälja obeskattade varor även till flygpassagerare i internordisk trafik samt att utvidga det skattefria varusortimentet till att omfatta även choklad och toalettartiklar, såsom parfym och eau de cologne.

Sveriges parfymhandlares riksförbund har i anslutning till framställningen från SAS inkommit med en den 6 september 1961 dagteknad skrivelse, vari förbundet motsatt sig att parfym, eau de cologne och jämförliga varor får säljas i tax-free shops.

Över framställningen från SAS har efter remiss, varvid även skrivelsen från Sveriges parfymhandlares riksförbund överlämnats, *yttranden* avgivits av generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, kommerskollegium och luftfartsstyrelsen. Kommerskollegium har bifogat yttranden från Stockholms och Skånes handelskamrar, handelskammaren i Göteborg och Sveriges köpmannaförbund.

Framställningen från SAS har, såvitt avser försäljning i tax-free shops till passagerare i internordisk flygtrafik, tillstyrkts av alla remissinstanser. Däremot har köpmannaförbundet i sitt till kommerskollegium avgivna yttrande ställt sig avvisande till den ifrågavarande vidgningen av försäljningsrätten. En utökning av varusortimentet i tax-free shops har tillstyrkts endast av luftfartsstyrelsen och två handelskammare.

Efter remissbehandlingen avslutande har SAS inkommit med en den 28 december 1961 dagtecknad skrivelse i ärendet.

Frågan om ändrade bestämmelser rörande försäljningen i tax-free shops har även berörts i ett i december 1961 avgivet *betänkande av skandinavisk kommitté för reorganisation av SAS* (stencilerat).

Jag anhåller nu att få upptaga detta ärende och avser att i sammanhanget även till behandling upptaga fråga om bemyndigande för Kungl. Maj:t att provisoriskt ändra enligt förordningen den 24 maj 1957 om skatt på sprit och vin gällande skattesatser.

II. Försäljning av obeskattade varor på tullflygplats

Gällande ordning

Enligt förordningen den 23 mars 1961 (nr 54) om försäljning av obeskattade varor på tullflygplats får sådana varor, utan hinder av eljest gällande bestämmelser rörande försäljning och annat förfogande samt tull och skatt, försäljas från särskild butik till flygpassagerare som avreser till utlandet. Försäljning i sådan butik får dock ske endast i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar.

Med obeskattade varor förstås i förordningen till riket inkomna varor, som är oförtullade, och andra varor, som anmälts till utförsel under anspråk på därav betingad befrielse från eller återbäring av tull eller skatt. Varor, som intagits för försäljning i en tax-free shop, skall vid tillämpning av bestämmelser angående skatt på sådana varor anses vara sålda för export och utförda ur riket. Den som fått rätt att sälja obeskattade varor enligt förordningen är, liksom köpare av sådana varor, skyldig att underkasta sig de föreskrifter generaltullstyrelsen finner erforderliga för erhållande av en betryggande kontroll.

Med stöd av förordningen, vilken trädde i kraft den 1 maj 1961, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 23 mars 1961 (nr 56) med vissa bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats medgivit SAS att sälja obeskattade tobaksvaror och rusdrycker i tax-free shops vid Arlanda, Bromma, Torslanda och Bulltofta flygplatser. Sådan försäljning får dock enligt kungörelsen äga rum endast till flygpassagerare som avreser till utrikes ort i annat land än Danmark, Finland eller Norge, alltså icke till passagerare i internordisk trafik.

Enligt kungörelse den 15 december 1961 (nr 662) om tillägg till den nyss nämnda kungörelsen gäller från och med den 1 februari 1962 åldersgränser för inköp i tax-free shops. Sålunda får tobaksvaror inte säljas till den som kan antagas ej ha fyllt 15 år. Motsvarande åldersgräns för inköp av rusdrycker är 21 år.

Genom samtidiga ändringar i andra författningar höjdes den kvantitet tobaksvaror, som nordiska resande tullfritt får införa, från 50 gram till

250 gram eller 200 cigaretter, varjämte motsvarande kvantitet spritdrycker ändrades från 1/3 till 3/8 liter, en anpassning till gängse buteljstorlek. Ändringarna grundades på rekommendationer från de centrala tullmyndigheterna i de nordiska länderna med syfte att inom Norden få likartade bestämmelser på området. Även dessa bestämmelser trädde i kraft den 1 februari 1962.

Framställningen

Som skäl för sin framställning om rätt att sälja obeskattade varor i tax-free shops även till passagerare i internordisk trafik anför SAS, att företaget därmed skulle kunna rationalisera sin verksamhet genom att slopa försäljningen av sådana varor ombord på flygplanen i den nämnda trafiken. I övrigt hänvisar SAS till vad företaget anförde i framställning av den 6 juli 1960, vilken ledde till inrättande av tax-free shops. I den framställningen erinrades om att tax-free shops under de senaste åren blivit allt vanligare på internationella flygplatser, att SAS sedan år 1957 drev sådan rörelse på Kastrups flygplats i Köpenhamn samt att denna speciella service blivit av stort värde för trafikanterna och därför omnämndes i flygbolagens reklam. Vidare anförde SAS i samma framställning.

Sedan flera år tillbaka bedriver SAS jämsides med rörelsen på Kastrups flygplats tullfri försäljning av bland annat tobak och sprit ombord på flygplan i utrikes trafik. Denna försäljning, som kommit att få allt större omfattning, är synnerligen uppskattad av passagerarna. Emellertid kan icke undvikas att med de allt kortare restiderna den i vissa fall inkräktar på den service i övrigt, som vi skall lämna våra passagerare under flygningen. Det skulle därför redan nu vara av stort värde om så stor del som möjligt av dylik försäljning kunde förläggas till passagerarnas markuppehåll. Vi förfogar över en rutinerad inköpsorganisation och har likaså rutin med provianteringsfrilager och tullfria varor samt tillgång till kvalificerad personal.

Sveriges parfymhandlares riksförbund har i sin skrivelse med anledning av framställningen från SAS om rätt att sälja även parfym och eau de cologne i tax-free shops hänvisat till en skrivelse av den 5 april 1961 från Sveriges köpmannaförbund angående den skattefria försäljningen av parfym och andra varuskattebelagda kemisk-tekniska preparat ombord på färjorna över Öresund. I sistnämnda skrivelse anfördes, bland annat, att med hänsyn till varuskattens höjd i fråga om sådana preparat en skattefri försäljning medger väsentliga prisnedsättningar samt att det ofta är fråga om relativt dyrbara varor med förhållandevis lång förbrukningstid, vilka är lätta att medföra på en resa. Köpmannaförbundet ansåg därför den skattefria försäljningen av kemisk-tekniska preparat vara ett hot inte enbart mot närbelägna butiker utan mot branschen i dess helhet. Sveriges parfymhandlares riksförbund tillägger i sin skrivelse, att vådorna för den svenska parfymdetaljhandeln av en skattefri försäljning får ökad vikt om även passagerare i internordisk flygtrafik skulle ha rätt att handla i tax-free shops.

Yttrandena

Framställningen om rätt för SAS att i tax-free shops sälja obeskattade tobaksvaror och rusdrycker även till flygpassagerare i internordisk trafik har i princip tillstyrkts av samtliga hörda myndigheter.

Generaltullstyrelsen anför till en början, att de hittillsvarande erfarenheterna av tax-free shops visat att kontrollen över försäljningen där kunnat utövas fullt tillfredsställande utan personalkrävande åtgärder. SAS har handhaft försäljningen med noggrannhet helt i enlighet med utfärdade föreskrifter och direktiv. Frågan om utvidgning av försäljningen till passagerare i internordisk trafik, vilken — fortsätter styrelsen — torde sammanhånga med rationaliseringssträvandena inom SAS, dryftades vid Nordiska tulladministrativa rådets sammanträde i Reykjavik den 6—8 juli 1961 och vid sammanträde med rådets allmänna utskott i Helsingfors den 13—15 september 1961. Det uttalades därvid samstämmigt, att försäljning i tax-free shops från tullkontrollsynpunkt är att föredraga framför försäljning ombord på flygplanen. En överflyttning av försäljningen från flygplanen till tax-free shops skulle sålunda medge en enklare och mindre personalkrävande kontroll. Övervakning av själva försäljningen ombord kan inte, anför styrelsen vidare, utövas av tullverket, och även SAS har svårt att effektivt kontrollera att försäljningspersonalen ombord iakttar föreskrivna försäljningsbegränsningar. En till tax-free shops koncentrerad försäljning kan mera effektivt övervakas av både tullverket och SAS. Anledningen till att internordiska resande ej medgavs rätt till inköp från tax-free shops var enligt styrelsens uppfattning framför allt att man inte ville öka möjligheterna till inköp av skattefria varor i närtrafik. Om, såsom SAS föresatt, försäljningen av skattefria varor ombord på flygplanen slopas, skulle emellertid inköpsmöjligheterna i den av SAS bedrivna trafiken inte öka. Däremot skulle ett bifall till framställningen, anför styrelsen, inte hindra en skattefri försäljning i internordisk trafik ombord på flygplan tillhörande andra flygföretag. Från luftfartspolitisk synpunkt synes det ej heller möjligt att begränsa inköpsmöjligheterna i tax-free shops till resande som färdas med SAS-plan. Dessa olägenheter är dock enligt styrelsens mening inte så betydande, att de uppväger de fördelar från tullkontrollsynpunkt som ett slopande av försäljningen ombord på SAS-planen i internordisk trafik skulle innebära. *Generaltullstyrelsen* tillstyrker framställningen i detta hänseende men förutsätter att vid ett genomförande av förslaget försäljning av skattefria varor ombord på SAS-plan i internordisk trafik överhuvud icke äger rum.

Kontrollstyrelsen framhåller i sitt yttrande, att förslaget om försäljning av obeskattade varor i tax-free shops även till flygpassagerare i internordisk trafik och samtidigt slopande av försäljningen på flygplanen utgör ett led i rationaliseringssträvandena inom SAS. Då möjligheterna till inköp av obeskattade rusdrycker och tobaksvaror i den av SAS bedrivna trafiken inte torde komma att nämnvärt ökas genom den föreslagna överflyttningen, har kontrollstyrelsen för sin del icke något att i princip erinra mot denna.

Kommerskollegium anför, att tillräckligt lång tid ännu inte förflutit för att det skall vara möjligt att med ledning av vunna erfarenheter avgöra om skäl föreligger att frångå de av statsmakterna under våren 1961 uppdragna riktlinjerna för försäljningen i tax-free shops. Det oaktat anser sig emellertid kollegium kunna tillstyrka, att även resande inom de nordiska länderna får rätt att köpa spritdrycker och tobaksvaror i dessa butiker. Kollegium understryker att en sådan utvidgning i visst hänseende skulle underlätta bolagets möjligheter att genomföra rationaliseringar. Den personal, som nu är sysselsatt med att sälja spritdrycker och tobaksvaror ombord på planen i internordisk trafik, skulle nämligen kunna indragas.

Även de handelskamrar, vilkas yttranden är bifogade kommerskollegiums utlåtande, har alla tillstyrkt framställningen från SAS i denna del. *Stockholms handelskammare* hänvisar därvid till de betydande besparingar, som omläggningen skulle medföra för SAS, och de från kontrollsynpunkt tillfredsställande erfarenheterna av försäljningen i tax-free shops. *Handelskammaren i Göteborg* anför, att försäljningen av sprit och tobak ombord på flygplanen utgör ett mycket irrationellt moment i flygresorna, i synnerhet de kortare, vilket det vore i hög grad önskvärt att få bort.

Luftfartsstyrelsen framhåller i sitt yttrande att fjolårets beslut om försäljning i tax-free shops satt SAS i tillfälle att överflytta viss del av den skattefria försäljningen från flygplanen till marken och att företaget därigenom kunnat uppnå vissa rationaliseringsvinster. För att nå full effekt i sistnämnda hänseende önskar SAS nu, fortsätter styrelsen, en sådan utvidgning av rätten till försäljning i tax-free shops, att all försäljning ombord på flyglinjer inom Skandinavien kan tagas bort och i stället förläggas till marken.

Luftfartsstyrelsen anför vidare.

SAS' framställning är ett betydelsefullt led i konsortiets ansträngningar att rationalisera verksamheten och minska utgifterna. De årliga kostnadsbesparingar, som kan vinnas vid genomförandet av konsortiets förslag, uppgår enligt av luftfartsstyrelsen infordrad uppgift till storleksordningen 3,5 miljoner kronor. Härtill kommer viss möjlighet till ökad omsättning genom att passagerare, som utnyttja andra flygföretag än SAS, kan beräknas verkställa sina inköp redan på marken i SAS' butiker före avresan. Ett bifall till förevarande framställning skulle sålunda i konsortiets nuvarande ansträngda ekonomiska läge få en icke oväsentlig betydelse för SAS' affärsställning. Redan ur denna synpunkt anser sig luftfartsstyrelsen böra tillstyrka förslaget.

Även från nykterhets- och kontrollsynpunkter kommer den föreslagna omläggningen av rusdrycksförsäljningen enligt luftfartsstyrelsens åsikt att medföra vissa fördelar. Genom koncentrerings av försäljningen till ett fåtal fasta butiker vinnes nämligen, anför styrelsen, förutsättningar för en bättre kontroll av inköpen så att dessa kan mera noggrant anpassas efter inrese-landets bestämmelser. Vid försäljning ombord är denna kontrollmöjlighet i praktiken starkt beskuren.

Styrelsen framhåller vidare att försäljningen av skattefria varor ombord

på luftfartyg i den internordiska trafiken innefattar ett från allmänna ordnings- och trivselsynpunkter besvärande problem med hänsyn till de mycket korta restiderna mellan de skandinaviska länderna. Försäljningen, vilken i allmänhet sker från en vagn som framföres i kabinens mittgång, är sålunda, anför styrelsen, synnerligen hindrande för passagerarnas och besättningens normala förflyttningar, vartill kommer att övrig service åt passagerarna av många anses bli lidande. Även av dessa skäl är det sålunda, slutar styrelsen, starkt önskvärt att vid skandinaviska resor all försäljning äger rum på marken.

Framställningen från SAS i denna del har avstyrkts endast av *Sveriges köpmannaförbund*, vilket därvid hänvisar till samma skäl som förbundet anförde mot inrättande av tax-free shops, nämligen främst statsmakternas intresse av att varuskatt uttages vid all försäljning av skattebelagda varor och hänsyn till den reguljära detaljhandels konkurrenssynpunkter. Enligt förbundets mening har några nya omständigheter, som motiverar en utvidgning av försäljningsrättigheterna i tax-free shops, inte tillkommit. En sådan utvidgning skulle, anför förbundet vidare, strida mot den ståndpunkt som statsmakterna intagit i fråga om försäljningen av obeskattade varor i fartygstrafiken över Öresund.

SAS har med anledning av generaltullstyrelsens förslag om slopande av all försäljning av skattefria varor ombord på SAS-plan i internordisk trafik anför.

I de ekonomiska beräkningar, som ligger till grund för SAS' framställning till Konungen om tillstånd att förlägga försäljningen av skattefria varor till resenärer i internordisk trafik på marken i stället för i luften, ingår behållningen från försäljningen av skattefri choklad, parfym och eau de cologne som en betydelsefull del av den totalinkomst, som för närvarande erhålles från försäljningen ombord. I sitt utlåtande förutsätter Generaltullstyrelsen att försäljningen ombord å SAS' flygplan i internordisk trafik av skattefria varor överhuvud icke skall äga rum, vilket skulle innebära att SAS fränhändes möjligheten att i fortsättningen bibehålla denna inkomst från choklad- och parfymförsäljningen. Icke minst i dagens ekonomiska läge medför en sådan utveckling stor nackdel för SAS.

SAS hemställer att, därest Kungl. Maj:t endast medger SAS rätt att i tax-free shops sälja tobaksvaror och spritdrycker till resenärer i internordisk trafik, konsortiet måtte få rätt att även i fortsättningen ombord på plan i internordisk trafik försälja skattefri choklad, parfym och eau de cologne. Denna försäljning medför inte, anför SAS, några extra kostnader, enär den kommer att utföras av ordinarie kabinpersonal.

Beträffande särskilda inskränkningar i rätten till försäljning i tax-free shops innehåller yttrandena i huvudsak följande.

Till passagerare på flyglinjen Malmö — Köpenhamn bör, enligt vad *generaltullstyrelsen*, *kontrollstyrelsen* och *Skånes handelskammare* anför, någon försäljning av obeskattade varor inte äga rum.

I fråga om de tillåtna inköpskvantiteterna bör enligt *general-*

tullstyrelsen den begränsningen stadgas, att försäljning i tax-free shops må ske endast till myckenhet som passageraren äger rätt att tullfritt införa i inreselandet. *Kontrollstyrelsen* föreslår en bestämmelse av samma innehåll. *Kommerskollegium* finner naturligt att de internordiska flygpassagerarnas inköpsrätt begränsas till de mängder, som i motsvarande fall får säljas på passagerarfartyg i internordisk fart.

Framställningen av SAS om utvidgning av varusortimentet avstyrkes av samtliga hörda myndigheter utom luftfartsstyrelsen.

Generaltullstyrelsen nämner i sitt yttrande att man vid mötet med Nordiska tulladministrativa rådets allmänna utskott i september 1961 var böjd för att helt avstyrka en sådan utökning av varusortimentet som den av SAS begärda. Styrelsen, som under hand samrått i frågan med de danska och norska tullstyrelserna, har inte funnit anledning att för närvarande tillstyrka utökningen.

Kontrollstyrelsen hänvisar till statsmakternas uttalanden vid inrättandet av tax-free shops, enligt vilka varusortimentet i avbidan på närmare erfarenheter borde omfatta endast rusdrycker och tobaksvaror. Med hänsyn härtill och då ytterligare omständigheter inte tillkommit som kan föranleda en ökning av sortimentet synes det, anför styrelsen, knappast böra ifrågakomma att nu medge den av SAS begärda utvidgningen.

Enligt *kommerskollegiets* mening är varken rationaliseringsskäl eller andra särskilda skäl för en utökning av varusortimentet att omfatta choklad och parfym m. m. för handen.

Stockholms handelskammare anser, med hänsyn till den korta tid som förflutit efter statsmakternas ställningstagande, anledning saknas att ändra den gällande ordningen i fråga om varusortimentet. *Skånes handelskammare* förklarar sig däremot ej heller i denna del ha något att erinra mot den av SAS begärda ändringen. *Handelskammaren i Göteborg* tillstyrker en sådan ändring.

Sveriges köpmannaförbund avstyrker även i detta hänseende ändring av gällande regler och anför därvid att skattefri försäljning av toalettartiklar, parfym och eau de cologne inte är tillåten i fartygstrafiken över Öresund. Att i detta hänseende bereda flygföretag och deras passagerare större förmåner kan enligt förbundets mening inte vara riktigt. Dessa varor betingar ofta ett i förhållande till kvantiteten relativt högt pris, och varuskatten uppgår därför i regel till ganska betydande belopp. Det skulle också vara möjligt, anför förbundet, att utan praktiska hinder i tax-free shops inköpa varor, som under relativt lång tid framåt täckte köparens behov.

Luftfartsstyrelsen tillstyrker den av SAS begärda utvidgningen av varusortimentet i tax-free shops. Styrelsen hänvisar därvid till att skattefri försäljning av parfym och andra kemisk-tekniska preparat redan är tillåten ombord på luftfartyg i internationell trafik och således även i internordisk trafik. Förslaget innebär alltså, framhåller styrelsen, endast att försäljningen förlägges till marken. Det är enligt styrelsens mening knappast tro-

ligt att omsättningen genom en sådan åtgärd kommer att stiga mera väsentligt. Däremot synes det nödvändigt, anför styrelsen, att all försäljning slopas ombord, om rationaliseringsvinsten skall kunna vinnas helt.

Betänkandet angående reorganisation av SAS

Den 1 juli 1961 beslöt kommunikationsministrarna i Danmark, Norge och Sverige att utse en kommitté med uppdrag att skyndsamt företaga en utredning av huvudpunkterna i SAS-konsortiets organisation, administration och driftsformer i syfte att lägga fram förslag till åtgärder som kunde öka konsortiets effektivitet och konkurrensförmåga. Denna skandinaviska kommitté har avgivit ett den 29 december 1961 dagtecknat betänkande.

Betänkandet innehåller en redogörelse för konsortiets genomförda och planerade åtgärder i sanerande och intäktsfrämjande syfte. Därvid nämnes att konsortiet undersöker möjligheten av att slopa försäljningen av tobaks- och andra varor ombord på de skandinaviska linjerna, vilket skulle innebära en väsentlig nedskärning av kabinpersonalen på dessa linjer. En sådan åtgärd kräver dock, framhåller kommittén, att tax-free shops blir inrättade i samtliga skandinaviska huvudstäder samt att även passagerare mellan orter inom Skandinavien tillåtes göra inköp i dessa affärer.

Kommittén finner det med hänsyn till den under senare år försämrade kostnadsutvecklingen inom konsortiet synnerligen angeläget, att konsortiet vidtager särskilda kraftåtgärder för att bringa ned kostnaderna och höja effektiviteten samt därigenom nå en mera ekonomisk drift. Kommittén pekar i detta sammanhang på några av de möjligheter, som myndigheterna i de skandinaviska länderna har att underlätta konsortiets rationaliseringssträvanden. I fråga om tax-free shops anför kommittén därvid särskilt följande.

Inrättandet av en s. k. tax-free shop jämväl i Oslo samt en utvidgning av dessa affärers försäljningsrätt att avse även resande till nordiskt land skulle göra det möjligt för konsortiet att på de skandinaviska linjerna helt eller delvis flytta över försäljningen av sprit- och tobaksvaror från flygplanen till tax-free shops, vilket skulle innebära en väsentlig minskning av kabinpersonalen på dessa linjer. Konsortiet har beräknat göra en besparing på omkring 1,5 miljoner svenska kronor om året genom en sådan överflyttning. Då det enligt kommittén icke kan finnas några sakliga betänkligheter mot en sådan utvidgning av försäljningsrätten vid tax-free shops vill kommittén uttala den förhoppningen att det skall vara möjligt för myndigheterna att tillgodose konsortiets önskemål i detta avseende. Kommittén vill också framhålla önskvärdheten av att frågan om en utökning av varusortimentet i tax-free shops får en för konsortiet så tillfredsställande lösning som möjligt.

Departementschefen

Framställningen från SAS om utvidgning av rätten till försäljning i tax-free shops får ses som ett led i strävandena till en ekonomisk sanering av konsortiets verksamhet. I likhet med den skandinaviska kommittén för reorganisation av SAS anser jag det angeläget att varje möjlighet till bespa-

ringar i företagets rörelse tillvaratages. Det av SAS framlagda och av kommittén förordade förslaget om försäljning i tax-free shops även till flygpasagerare i internordisk trafik synes kunna medföra en väsentlig sådan besparing. Om förslaget genomföres kan nämligen motsvarande försäljning i flygplanen på de skandinaviska linjerna slopas och kabinpersonalen på dessa linjer avsevärt reduceras. Detta beräknas enligt kommittén medföra en årlig besparing av 1,5 miljoner kronor.

Även från beskattnings- och nykterhetssynpunkter medför den föreslagna omläggningen av den skattefria försäljningen icke oväsentliga fördelar. Sålunda har generaltullstyrelsen på grundval av de numera föreliggande erfarenheterna av försäljning i tax-free shops funnit, att denna försäljningsform från kontrollsynpunkt är att föredraga framför försäljning i flygplan. Samma mening har uttalats av tullmyndigheterna i övriga nordiska länder. Tullmyndigheterna kan nämligen inte utöva kontroll över försäljningen i flygplanen, och ej heller SAS lär kunna genomföra en fullt effektiv kontroll av att föreskrivna försäljningsbegränsningar iakttages. Däremot kan, såsom erfarenheten visar, en tillfredsställande kontroll över försäljningen i tax-free shops anordnas utan svårighet. Självfallet är det såväl av fiskaliska hänsyn som från nykterhetssynpunkter angeläget, att givna försäljningsbegränsningar iakttages. I detta sammanhang bör även erinras om att för inköp i tax-free shops gäller vissa åldersgränser, som saknar motsvarighet vid ombordförsäljning. Man bör vidare ha klart för sig att den föreslagna omläggningen inte ökar möjligheterna till skattefria inköp. Tvärtom finns anledning förmoda att benägenheten till sådana inköp blir något mindre om flygpasagerarna för sina inköp är hänvisade till en butik på flygplatsen än om varorna, såsom nu är fallet, utbjudes till försäljning under flygresan.

Från mer allmän synpunkt får även anses värdefullt, att arbetskraft ställes till förfogande för andra ändamål genom en överflyttning av försäljningen från flygplanen till tax-free shops. I fråga om ordning och trivsel ombord på planen skulle en sådan åtgärd likaledes, såsom framhållits under remissbehandlingen, innebära en vinst.

De närmast berörda myndigheterna har, liksom övriga remissinstanser, tillstyrkt att den nuvarande rätten till försäljning av obeskattade tobaksvaror och rusdrycker i tax-free shops utsträcker till att gälla flygpasagerare i internordisk trafik. Enligt vad jag erfarit är vederbörande danska myndigheter beredda att för sin del genomföra en motsvarande utvidgning av försäljningsrätten. Mot bakgrund av de förut redovisade skälen anser även jag att en sådan ändring av bestämmelserna för tax-free shops nu bör ske. En betingelse för att försäljning till internordiska flygpasagerare i dessa butiker skall få påbörjas är emellertid, såsom följer av det tidigare anförda, att motsvarande skattefria försäljning ombord på SAS-planen samtidigt slopas. Om en avveckling av ombordförsäljningen ej kan genomföras på alla företagets internordiska linjer vid samma tidpunkt, förutsätter jag att försäljning i tax-free shops inte sker till passagerare på viss flyglinje förrän

motsvarande möjligheter till skattefria inköp på denna linje upphört i båda färdriktningarna.

Såsom flera remissinstanser framhållit, bör försäljning av obeskattade varor till passagerare på flyglinjen Malmö—Köpenhamn icke få ske.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för ikraftträdandet av nya bestämmelser. Jag har för avsikt att i det sammanhanget föreslå Kungl. Maj:t att införa vissa begränsningar av inköpsrätten i tax-free shops. Härom vill jag nu nämna följande.

Efter nordiskt samarbete har i Sverige nyligen vidtagits ändringar i reglerna om resandes rätt till tullfri införsel av rusdrycker och tobaksvaror. Inköpsrätten i tax-free shops för flygpassagerare i internordisk trafik torde mot bakgrund härav böra begränsas till vad vederbörande köpare enligt dessa regler skulle ägt att tullfritt införa i Sverige. Det synes lämpligt att även införa en uttrycklig bestämmelse av allmän räckvidd om att försäljning i tax-free shops får ske endast till myckenhet som köparen äger tullfritt införa i destinationslandet. Jag vill emellertid i sammanhanget framhålla att frågan om den skattefria försäljningen alltjämt måste bedömas med hänsyn till erfarenheterna i skilda hänseenden av denna försäljning. I den mån lufttrafiken mellan de nordiska länderna blir allt tätare och restiderna allt kortare kan en omprövning av frågan sålunda bli aktuell.

De besparingsskäl, som motiverar en utvidgning av den nuvarande försäljningen i tax-free shops till internordisk trafik, torde inte föreligga i fråga om framställningen att få sälja choklad och toalettartiklar i dessa butiker. Ställningstagandet till frågan om en sådan utvidgning av varusortimentet synes därför lämpligen tills vidare få anstå och bli beroende av Kungl. Maj:ts senare prövning med hänsyn, bland annat, till ytterligare erfarenheter och frågans lösning i övriga berörda länder. I detta sammanhang vill jag även uttala att jag inte funnit skäl att för omläggningen till markförsäljning av tobaksvaror och rusdrycker förutsätta, att den nu bedrivna skattefria ombordförsäljningen av övriga varor slopas.

Reglerna om försäljning i tax-free shops bör enligt min mening, om riksdagen inte har någon erinran mot den av mig förordade utvidgningen av försäljningsrätten, intagas i en ny kungörelse med vissa bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats, vilken ersätter nuvarande kungörelse i ämnet. Utkast till ny kungörelse har utarbetats inom finansdepartementet och torde såsom *Bihang* få fogas vid statsrådsprotokollet.

III. Den särskilda beskattningen av sprit och vin

Gällande ordning

Enligt förordningen den 24 maj 1957 (nr 209) om skatt på sprit och vin skall till staten erläggas omsättningsskatt för sådana varor samt därefter jämte utskänkningsskatt för spritdrycker. Sprit och vin omfattas även av den allmänna varuskatten.

Omsättningsskatten för sprit och vin utgår i fråga om sprit och starkvin med en grundavgift och en procentavgift. Grundavgiften för sprit är graderad efter alkoholstyrkan och utgör sedan februari 1958 lägst 8 kronor och högst 11 kronor 60 öre medan grundavgiften för starkvin är 2 kronor, allt för liter. Procentavgiften utgör för sprit 50 procent och för starkvin 37 procent av utminuteringspriset, skatten inberäknad.

För lätta viner utgår omsättningsskatten endast i form av procentavgift, vilken för dessa drycker är bestämd till 36 procent av utminuteringspriset, likaledes med skatten inberäknad.

Den å vilken rätt till utskänkning av spritdrycker överlåtits skall för utskänkta spritdrycker erlägga utskänkningsskatt med belopp, motsvarande 25 procent av utskänkningsvärdet.

För här i riket tillverkat vin liksom för viss teknisk sprit gäller särskilda regler.

Departementschefen

Den särskilda omsättningsskatten på sprit och vin har sedan februari 1958 utgått efter oförändrade grunder. De höjningar av priserna på spritdrycker och viner, som därefter skett, har huvudsakligen betingats av den allmänna varuskatten och har varit mindre än höjningen av den allmänna prisnivån. Den förskjutning i prisrelationen mellan dryckerna i fråga och andra konsumtionsvaror, som sålunda inträtt samtidigt med att en allmän höjning av inkomstnivån skett, har åberopats som skäl för att höja beskattningen såsom ett led i strävandena att motverka en icke önskvärd konsumtionsutveckling på detta område.

Erfarenheterna från vidtagna höjningar i beskattningen ger vid handen, att förslag härom under tiden fram till dess riksdagens beslut hinner fattas och den föreslagna höjningen kan träda i kraft lätt utlöser en kraftig efterfrågeökning, vilket givetvis är i hög grad otillfredsställande, särskilt från nykterhetssynpunkt. Det framstår därför som angeläget att åtgärder på alkoholbeskattningens område kan vidtagas utan de nu antydda negativa följd-företeelserna. Förutsättningen härför är att beslut om höjd beskattning fattas och genomföres utan att inköp under tiden kan ske till lägre priser än de som kommer att gälla efter skattehöjningen. I detta syfte har olika förfaranden med snabbhandling i riksdagen av framlagda propositioner tillgripits. Från principiella synpunkter kan invändningar emellertid riktas mot ett sådant förfarande. Det begränsar sålunda otvivelaktigt i praktiken möj-

ligheterna till initiativ från riksdagens sida samt medför även i övrigt svårigheter att ägna frågan samma grundliga behandling som eljest sker.

Även i andra sammanhang har behov att med kort varsel kunna vidtaga åtgärder av liknande natur visat sig föreligga. Detta gäller t. ex. tullområdet, där snabba åtgärder för att hindra skadeverkningar av import till underpris eller av liknande orsaker kan bli nödvändiga. Kungl. Maj:t har därför av riksdagen fått bemyndigande dels för viss tid att självständigt förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar och dels att, där särskilda skäl föreligger, under förutsättning av riksdagens efterföljande prövning provisoriskt förordna om förhöjd tull eller särskild tullavgift. En motsvarighet på alkoholbeskattningens område till det mindre vittgående bemyndigande, som i sistnämnda fall givits Kungl. Maj:t, skulle enligt min mening göra det möjligt att i allt väsentligt eliminera de olägenheter man nu har att räkna med vid en ändring i alkoholbeskattningen. Genom att en av Kungl. Maj:t beslutad skatteändring blir av allenast provisorisk natur och för fortsatt giltighet förutsätter riksdagens snara godkännande bevaras riksdagens i regeringsformen fastslagna befogenheter och förut antydda olägenheter vid riksdagsbehandlingen undviks.

Enligt min åsikt skulle således den lämpligaste lösningen av de berörda problemen vara, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att, då riksdagens beslut inte utan olägenhet kan avvaktas, provisoriskt förordna om ändringar i beskattningen av sprit och vin. Behov av sådant förordnande föreligger naturligtvis främst i fråga om en höjning av skatterna, men i samband med en höjning kan måhända även ifrågakomma att i något hänseende jämka skattesatserna i sänkande riktning. Möjlighet bör därför finnas att provisoriskt såväl höja som sänka gällande skattesatser. Sådant provisoriskt förordnande bör, såsom jag nyss nämnt, gälla endast i avbidan på riksdagens prövning. I detta hänseende vill jag förorda i princip samma regler som gäller beträffande förordnande om uttagande av tull i visst fall. Sålunda bör förordnande om ändrad skatt på sprit och vin inom en månad eller, om riksdagssession ej pågår, inom en månad från början av nästföljande session genom proposition underställas riksdagen för godkännande. Sker ej sådant underställande, bör förordnandet förfalla. Om riksdagen inte godkänner förordnandet, skall det upphöra att gälla. Då det emellertid av tekniska och praktiska skäl inte lär vara möjligt att låta förordnandet automatiskt förfalla eller upphöra att gälla, torde i båda fallen få ankomma på Kungl. Maj:t att snarast möjligt sätta förordnandet ur kraft. Om förordnandet godkännes endast till viss del, bör motsvarande gälla förordnandet till den del det inte blivit godkänt. Bemyndigandet synes böra innefatta rätt att vid ändring av omsättningsskatten på sprit och vin i motsvarande mån ändra för dessa varor utgående tull, som även inrymmer sådan omsättningsskatt. Bestämmelser om dylik tull finns för närvarande i fråga om resandes och avmönstrande sjömäns införsel av spritdrycker och vin.

De senaste höjningarna av omsättningsskatten på spritdrycker och viner har varit förenade med en särskild skatt för de lager, som vid skattehöjning-

ens ikraftträdande funnits i detaljhandeln och hos restauratörerna. När de nuvarande skattesatserna fastställdes i februari 1958, bestämdes denna lagerskatt till det belopp, som motsvarade skillnaden mellan detaljhandelsbolagets respektive restauratörens nettoinköpspris före och efter skattehöjningen. Lagerskatten skulle erläggas vid en tidpunkt omkring tre och en halv månad efter skattehöjningens ikraftträdande. Det här ifrågasatta bemyndigandet för Kungl. Maj:t synes böra innefatta även befogenhet att förordna om lagerskatt som motsvarar en provisorisk skattehöjning.

Ett bemyndigande av nu ifrågasatt innehåll torde böra vara tidsbegränsat. Lämpligt synes vara att låta bemyndigandet gälla till och med den 30 juni 1967. Om motsvarande nu gällande bemyndiganden på tullområdet, vilka utlöper den 30 juni 1963, framdeles förlänges för lika lång tid som den för vilken de senast lämnats, d. v. s. fyra år, kommer nämligen giltighetstiderna för de olika bemyndigandena att sammanfalla. Det här ifrågavarande bemyndigandet synes vidare böra göras avhängigt av att den nuvarande förordningen om skatt på sprit och vin fortfarande äger giltighet.

Förslag till förordning innefattande sådant bemyndigande som nu sagts har utarbetats inom finansdepartementet.

IV. Departementschefens hemställan

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition

dels inhämta riksdagens yttrande över den utvidgning av försäljningsrätten i tax-free shops, som jag nyss förordat;

dels föreslå riksdagen att antaga det inom finansdepartementet uppräta- de förslaget till *förordning angående rätt för Kungl. Maj:t att förordna om ändrad skatt på sprit och vin, m. m.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olof Norén

Utkast

till

kungörelse med vissa bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Försäljning av obeskattade tobaksvaror och rusdrycker må av Scandinavian Airlines System bedrivas i särskilda butiker vid Arlanda, Bromma, Torslanda och Bulltofta flygplatser.

2 §.

Försäljning, som avses i 1 §, må äga rum endast till flygpassagerare, som avreser till utrikes ort, dock icke på Bulltofta flygplats till flygpassagerare som avreser till Köpenhamn.

3 §.

Försäljning må icke ske till större myckenhet än köparen äger tullfritt införa i inreselandet. Till den som avreser i trafik på flyglinje till Danmark, Finland eller Norge må dock icke säljas större myckenhet än han såsom resande äger tullfritt införa här i riket.

4 §.

Tobaksvaror må icke säljas till den som kan antagas ej hava fyllt 15 år. Rusdrycker må icke säljas till den som kan antagas ej hava fyllt 21 år.